כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת נח ■ א' מרחשון ה'תשע"ז ■ 02.11.2016 ■ גליון מס' 400

דמותו של נח

/ הרב אהרן ליכטנשטיין (זצ"ל)

פשטי המקראות מעניקים את הרושם, שנח הוא דמות חיובית מאוד: "ונח מצא חן בעיני ה'" (ו', ח), "נח איש צדיק תמים היה בדֹרֹתיו" (ו', ט), "כי אֹתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה" (ז', א). אף על פי כן, הרבו חז"ל לדבר בגנותו. רש"י (ו', ט) מציין, שיש מרבותינו שדרשו את הפסוק "צדיק תמים היה בדֹרֹתיו" לגנותו של נח: "לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום". גם בפסוק האומר שנח נכנס לתיבה "מפני מי המבול" (ז', ז), ראו חז"ל ביקורת כלפי נח: "אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים" (רש"י ע"פ המדרש).

הגמרא בסנהדרין ק"ח. מוסיפה וקובעת, שגזר דינו של דור המבול נחתך גם בנוגע לנח, אלא שהוא מצא חן בעיני ה', ולכן ניצל.

לחז"ל היתה אפוא מגמה ברורה לבקר את נח ולגמד את דמותו. הדבר נראה תמוה, שכן התורה מעידה בפירוש על צדקותו של האיש, ואין בדבריה זכר לדברי גנאי או ביקורת ביחס אליו. מה ראו חז"ל לשוות לנח מראה אחר מזה שמשתקף בפסוקי התורה?

התשובה לכך נעוצה, כנראה, בהתנהגותו של נח לאחר המבול. עם יציאתו של נח מן התיבה, הוא מתנהג דווקא באופן הראוי, וממהר להקריב לקב"ה קרבנות, כהודאה על הצלתו של המבול. הקב"ה מברך את נח ואת בניו, וכורת עמם ברית, שבה הוא מבטיח שמבול כזה לא יישנה עוד. יחסיו של נח עם הקב"ה מגיעים בכך אל רגע השיא שלהם. ברם, מכאן והלאה הולך נח ומידרדר באופן דרמטי: הוא נוטע כרם, שותה יין, ומתגולל באהלו עירום וחסר אונים.

למעשה, ניתן להצביע על שני שלבים בנפילתו של נח. השלב הראשון הוא:"ויחל נח איש האדמה ויטע כרם" (ט', כ).

רש"י מביא את דברי חז"ל במדרש, שבפסוק זה ישנה ביקורת על נח: "ויחל - עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת".

נח יצא מן התיבה, ופגש עולם חרב לגמרי. על כתפיו היתה מוטלת המשימה לשקם את העולם כולו. ניתן היה לצפות, שנח ימהר וידאג לדברים הבסיסיים ביותר שלהם העולם זקוק: יזרע חיטה, יאפה לחם, יבנה בתים וכד'. אולם תחת כל הדברים הללו העדיף נח להשקיע את זמנו בנטיעת כרם ובהפקת יין.

השלב השני הוא, כמובן, שכרותו של נח. נח שתה עוד ועוד ולא ידע לעצור בזמן, וכך הגיע למצב של אובדן שליטה מוחלט, התגולל עירום ושיכור בתוך אהלו, והתבזה. אחר כך עוד בא בטענות לבנו הקטן, במקום להודות בטעותו.

נפילה זו היא כנראה מה שהביא את חז"ל לגמד את דמותו של נח שלפני המבול. חז"ל שיערו, שאם הגיע נח לידי התנהגות כזו, כנראה שלא היה צדיק גדול כל כך גם לפני כן, ו"הוכיח סופו על תחילתו". המדרש (בראשית רבה ל"ו, ד) באמת מציין, שנח הכניס זמורות של גפן לתיבה, שאותן נטע לאחר יציאתו ממנה, ומכאן שהמחשבה אודות נטיעת הכרם גמלה בלבו של נח עוד לפני המבול.

ננסה לנתח את הסיבות לנפילתו של נח. קודם המבול חי נח בסביבה רעה ומושחתת. העולם כולו היה שקוע בחמס ובעריות, ובכל זאת הצליח נח להישאר צדיק ולא להיות מושפע מסביבתו. נח ניהל ויכוחים גלויים עם בני דורו, שלא האמינו שיבוא המבול, והמשיך לדבוק בדעותיו. הידיעה שהוא מחזיק בדעה חריגה ומיוחדת רק הכניסה בו תודעה של שליחות ומחוייבות, ועזרה לו להישמר מלחצי הסביבה ולהבדיל בין טוב לרע.

ברם, לאחר המבול היה המצב שונה לגמרי. נח לא היה חריג, אלא היה היחיד. לפניו עמדה המשימה

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

חביב משה מנח
נח ומשה רבנו כל אחד היה מנהיג בדורו, אלא שלכל אחד מהם היה מסלול הפוך כמו שמובא במדרש (ב"ר פל"ו ג): "חביב משה מנח...
המשך בעמי 2

שויית קיץ
במעבד מזון הידני 'מאסטר סלייסר', האם מותר בשבת לחתוך ירקות באופן שהחתיכות יהיו גדולות במיוחד באופן שאין כאן שום חשש של טוחן?...
המשך בעמי 3

סיפור לשבת
"את גויה ולא גיורת"
לאחר נישואיה עברה חנה ב.צ. להתגורר בשכונת "מאה שערים" בירושלים. היא מצאה שכנות שהאירו לה פנים...
המשך בעמי 4

שביבים
■ וישלח את העורב
■ "הסיבה לצרות הנוראות"
■ מה זוכרים בעולם הבא?
■ השיר שנתחבר מעצמו
המשך בעמי 5

הנכבדה של שיקום העולם. לא בחירה בין טוב לרע נדרשה כאן, אלא בחירה בין טוב לטוב. הרבה דברים היו טעונים בנייה מחדש, והיה צורך לגבש סדרי עדיפויות, ולהחליט מה לעשות קודם ומה אחר כך, והיאך היא הדרך הנכונה ליישב את העולם מחדש. נח התמודד כאן עם עצמו בלבד, ובהתמודדות הזו הוא הפסיד. במקום לבנות את הדברים הבסיסיים ביותר, הוא נטע כרם והשתכר.

ישנה משמעות רבה לכך, שנפילתו של נח היתה קשורה דווקא ליין. ליין ישנם שני פנים: מחד, הוא משמח לבב אנוש, ומביא להתעלות ולהתרוממות רוח. לא לחינם מנסכים דווקא אותו ע"ג המזבח. מאידך, יין עלול לגרום לאובדן שליטה וצלם אנוש, לקלות ראש ולחטא. הכל תלוי במינון שבו צורכים אותו. בשתיית יין צריך האדם לקבוע גבולות לעצמו ולדעת מתי להפסיק לשתות, ובמשימה הזו נח נכשל.

בספרות העמים של ימי הביניים מקובל לתאר את נח כדמות קומית, אולם לאמיתו של דבר סיפורו של נח הוא טראגי ביותר: אדם שהתמודד בגבורה עם כל בני דורו ויכל להם - לא הצליח לנצח במאבק עם עצמו. אדם שגבר על העולם כולו, נכנע לבקבוק ולטיפה המרה.

לפעמים גם אנו לוקים באותה בעיה של נח: יודעים לשמור על עצמנו ולהתמודד עם גורמים חיצוניים המכריזים מלחמה על היקר לנו, אולם לא תמיד מצליחים לצאת מנצחים בהתמודדות שלנו עם עצמנו: לנצל את זמננו כראוי, ולקבוע גבולות וסדרי עדיפויות נכונים. נפילתו של נח צריכה ללמד אותנו להקדיש תשומת לב רבה גם למאבק הזה.

* השיחה הועברה בליל שבת פרשת נח תשנ"ה, וסוכמה ע"י מתן גלידאי.

פרשת נח

חביב משה מנח

/ הרב יעקב הלוי פילבר

נח ומשה רבנו כל אחד היה מנהיג בדורו, אלא שלכל אחד מהם היה מסלול הפוך כמו שמובא במדרש (ב"ר פל"ו ג): "חביב משה מנח - נח משנקרא: 'איש צדיק' נקרא: 'איש האדמה', אבל משה משנקרא 'איש מצרי' נקרא: 'איש האלקים'.". אמנם עם לידתו הביא נח מהפך ביישובו של עולם, "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון השליטו על הכל, הפרה היתה נשמעת לחורש, והתלם נשמע לחורש, כיון שחטא האדם מרדו עליו, הפרה לא היתה נשמעת לחורש והתלם לא היה נשמע לחורש" וכך נמשך הדבר עד לידתו של נח, "כיון שעמד נח נחו". בגלל הקללה "ארורה האדמה בגללך" הייתה האדמה עד ימיו של נח בלתי ידידותית לאדם, כפי שמתאר זאת המדרש: "לא כשהיו זורעים היו קוצרים, אלא היו זורעים חטים וקוצרים קוצים ודרדרים, כיון שנולד נח חזר העולם ליישובו, קצרו מה שזרעו". וכך הופיע נח כמביא תקוה לאנושות, ככתוב: "זה ינחמנו ממעשנו ומעיצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ה'". כמו כן תרם נח אף את תרומתו להקל על האדם במלאכתו: "עד שלא נולד נח היו עושים מלאכה בידיהם לכך כתיב: 'מעיצבון ידינו', נולד נח התקין להם מחרשות ומגלות וקרדומות וכל כלי מלאכה" (תנחומא בראשית יא). נח הביא מרפא לתחלואי הכלכלה של החברה האנושית, אבל הבעיה בדורו של נח לא היתה רק כלכלית, אלא גם מוסרית־רוחנית, ובתחום זה נחל נח כישלון.

נח ומשה שניהם לכאורה התחילו מאותה נקודת פתיחה, שניהם נולדו מהולים כמו שאמרו במדרש (שוח"ט תהלים ט): "נח נולד מהול ככתוב: 'צדיק תמים' ומשה נולד מהול ככתוב: 'ותרא אותו כי טוב הוא'". אבל בהמשך חייהם נפרדו דרכם, נח משראה את הרוע בעולם לא יצא להתמודד עמו אלא הלך להתבודד, כמו שמתאר זאת ספר הזהר (ח"א עמ' נח ב): "כיון שנולד נח וראה מעשיהם של בני האדם שהם רעים לפני הקב"ה, הלך והחביא עצמו ועסק בעבודת הבורא כדי שלא ללכת בדרכיהם, ובאותה השעה עסק בספרו של אדם הראשון ובספרו של חנוך ולומד מהם איך לעבוד את בוראו". אפשר היה להבין את התבודדותו של נח אילו היה מתכוון בה כהכנה והכשרה להתמודד עם הרוע שבעולם, אבל לא כך נהג נח, אלא גם אחרי שהכשיר את עצמו עדיין לא יצא אל העם להשפיע על דורו ולהשיבם למוטב, גם אז הוא ממשיך להסתגר בפינתו: "מאה ועשרים שנה היה נח נוטע ארזים וקוצצן, אמרו לו אנשי דורו: בשביל מה זה? אמר להם: ככה אמר ריבון העולמים שהוא מביא מבול על העולם" (ב"ר ל ז). בכל אותה תקופה אין נח יוצא אל העם, אלא הוא מחכה שהם יבואו אליו, ורק כשבאו אליו הוא מוכיח אותם.

שו"ת קיץ הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלת אפרים מרגלית ואחרים תושבי רעננה:
לאחרונה נפוץ יותר ויותר השימוש במעבד מזון הידני 'מאסטר סלייסר' במכשיר מכני זה אפשר להכניס ירקות חתוכים ובתוך שניות על ידי סיבוב הסכין באופן ידני, הירקות נחתכים לחתיכות דקות ביותר - במילים אחרות - להכין סלט תוך כמה שניות.

ברור לי כי להשתמש במכשיר זה בשבת - אסור, אע"פ שהוא עובד בצורה ידנית, משום חשש מלאכת טוחן, ואף עובדין דחול, שכל מה שהתירו לחתוך ירקות לסלט הוא רק בסכין רגילה סמוך לסעודה, וגם אז ממליצים לחתוך מעט יותר גדול מהרגיל, ולכן במכשיר זה שהחיתוך נעשה דק דק וכן הוא מכשיר המיועד לטחינה, אין היתר.

שאלתי היא אחרת, לאחר בדיקה שמתי לב כי אם מסובבים את הסכין רק פעמים ספורות, הירקות אינם נחתכים לחתיכות קטנות אלא לחתיכות גדולות מאד, ורק לאחר שממשיכים לסובב את הסכין עוד כמה פעמים רק אז מקבלים את התוצאה של ירקות חתוכים דק דק, ומעוניין אני לדעת האם מותר בשבת להשתמש במכשיר זה לחיתוך ירקות באופן שהחתיכות יהיו גדולות במיוחד (כמו לקחת מלפפון ולפרוס אותו ל-4 חתיכות) באופן שאין כאן שום חשש של טוחן?

תשובה: הנה על אף שנראה לענ"ד שמותר לעשות כך מכל מקום להלכה למעשה לא הייתי מייעץ לך לעשות כך בשבת ואבאר:

הנה גם בביתי מצוי מכשיר כזה, ובדקתי ומצאתי כדבריך שאכן בתחילה לאחר מספר סיבובים מועט הירקות נחתכים לחתיכות גדולות, ורק אם מוסיפים לסובב את הסכין - או אז הירקות נהפכים לסלט ירקות קצוץ דק דק, והנה ברור שלקחת ירקות ולחתוך אותם למספר חתיכות גדולות אין בזה חשש מלאכת טוחן, אלא שיש לדון האם השימוש במכשיר כזה יש בו משום 'עובדין דחול' כמו שפסק השולחן ערוך[א] שאין לחתוך גבינה במגרדת - אף על פי שאין בגבינה חשש מלאכת טוחן מאחר שאינה גדולי קרקע - משום 'עובדין דחול'.

אולם נראה שיש לחלק שרק במקרה שהוא אכן טוחן את הגבינה במגרדת ומשתמש בכך בכלי המיוחד לטחינה אז שייך בזה איסור 'עובדין דחול' מאחר שהוא אכן טוחן בכלי המיוחד לטחינה - אלא שהנטחן אינו ממין ששיך בו מלאכת טוחן, אולם בנידון דידן שהוא לא טוחן כלל אלא רק חותך למספר חתיכות לא יהיה שייך בזה לא מלאכת 'טוחן' ולא 'עובדין דחול', הגע בעצמך, האם יהיה אסור מצד 'עובדין דחול' לקחת מכשיר זה ולהשתמש בו כמעצור לדלת בשבת? וודאי שאין בזה חשש 'עובדין דחול' והוא הדין כאן שהרי משתמש במכשיר זה לחיתוך ירקות ולא לטחינת ירקות. חילוק זה מבואר בתשובה של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל באשר למכשיר המיועד לפריסת ביצים[ב].

אולם יש לדון מצד הלכות 'מוקצה' שהרי מכיוון שמכשיר זה מיועד ומיוחד לטחינה וקציצה (שהרי עיקר שימושו הוא לקציצה ולא לחיתוך חתיכות גדולות) אם כן הוא 'כלי שמלאכתו לאיסור' שאסור בטלטול, אמנם מותר לטלטלו לצורך 'גופו' כלומר לצורך מלאכת היתר, וכמו לטלטל פטיש כדי לפצח אגוזים, ומאחר שלפי המבואר לעיל חיתוך הירקות לחתיכות גדולות מאוד הוא מלאכת היתר אם כן גם מצד 'מוקצה' אין לאסור.

אלא שלדעת המשנה ברורה[ג] כל ההיתר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מלאכת היתר הוא רק באופן שאין לו כלי שמלאכתו להיתר בבית, אבל באופן שיש לו כלי שמלאכתו להיתר (מפצח אגוזים) אין לו להשתמש בפטיש לצורך פיצוח האגוזים, ואם כן יש לומר בנידון דידן שמאחר ויש לך סכין רגילה שהיא כלי שמלאכתו להיתר, אין לך להשתמש ב'מאסטר סלייסר' לצורך כך מאחר והוא כלי שמלאכתו לאיסור.

אמנם נראה שמאחר שהמאסטר סלייסר מקל מאוד על החיתוך, ואילו שימוש בסכין הרגילה יגרום ליותר טרחה - אין זה נחשב שיש כלי שמלאכתו להיתר בבית, ורק באופן ששני הכלים ראויים להשתמש בהם באותה מידה - אז שייך דינו של המשנה ברורה ועיין בהערה[ד].

ואם כן, מאחר ואין בנידון שאלתך לא איסור מלאכת טוחן, לא איסור 'עובדין דחול' ואף לא איסור 'מוקצה' - נראה שמותר לעשות כן בשבת.

אולם אף על פי כן אני אומר כן להלכה, אבל לא למעשה, והנני מייעץ לך שלא לעשות כן בשבת, מאחר שמכיוון שעל ידי סיבוב אחד יותר של הסכין אפשר כבר להגיע לתוצאה של חיתוך דק דק, אם כן מי ערב לנו שתדע לעצור בזמן ולא לסובב את הסכין פעם אחת יותר מדי? ואף על ידי מבט מבחוץ קשה להבחין בזה, שפעמים רוב החתיכות נחתכות לחתיכות גדולות אולם יש כבר מספר חתיכות שנחתכו לחתיכות דקות, ואם אכן ייצא שחתכת מספר חתיכות דקות יש בזה כבר חשש גדול של מלאכת 'טוחן' דאורייתא, ולכן על אף שאין אנו גוזרים גזרות מדעתנו, מכל מקום לענ"ד המכשלה מצויה, ומטעם זה לבד ראוי להורות לא להשתמש במכשיר זה בשבת בכל אופן.

עוד יש להוסיף שייתכן שיש להגדיר זה כ'מוקצה מחמת חסרון כיס' ואז אין היתר לטלטלו אף לא לצורך 'גופו' - מלאכת היתר.

ולכן מסקנתי היא לייעץ לא להשתמש בכלי זה בשבת אף לא באופן המתואר בשאלה.

א - סימן שכ"א סעיף י'.
ב - שו"ת אגרות משה או"ח חלק ד' סימן ע"ד מלאכת טוחן אות ד'. ושמא יש להביא ראיה מלשון המ"ב סימן שכ"א ס"ק מ"ה 'אבל כשחותכו בכלי המיוחד לכך נראה דאסור בכל גוונא כשחותכו דק דק' ומשמע שאם מדובר בחתיכות גדולות - אין איסור (ויש לדחות שאה"נ אין איסור טוחן אבל כן יש איסור 'עובדין דחול')
ג - סימן ש"ח ס"ק י"ב ובשער הציון שם אות י"ג.
ד - עיין בשמירת שבת כהלכתה פרק ו' הערה כ' שמסתפק בזה, ויש לצרף לזה דעת השולחן ערוך ופוסקים נוספים שלא פסקו זה להלכה, ובלא"ה יש לפקפק על דברי המשנה ברורה כמבואר בשמירת שבת כהלכתה שם, ומאחר שמדובר באיסור דרבנן - נראה שבהצטרף כל זה - יש למקל על מה לסמוך.

סיפור לשבת

"את גויה ולא גיורת"

/ שאול שיף

לאחר נישואיה עברה חנה ב.צ. להתגורר בשכונת "מאה שערים" בירושלים. היא מצאה שכנות שהאירו לה פנים, זכתה אצלן לאוזן קשבת והחכימה מניסיון חייהן. במיוחד נקשרה לברכה ס., המבוגרת ממנה בעשר שנים, אישה כשרה וצנועה, שקיבלה כל אחת בסבר פנים יפות, ותמיד מצאה מילה טובה על זולתה. משפחתה הייתה למופת. בניה הגדולים למדו בישיבות מעולות,ובנותיה בבתי חינוך ידועים. ברכה הגיעה לפני למעלה מעשור מארצות הברית. לא היו לה ולבעלה קרובים בארץ, אך בזכות סגולותיה רכשה ידידות לרוב. חנה נכנסה לבית שכנתה לעתים קרובות כדי לשאול מצרך שחסר בביתה, או לקבל עצה לבעיה שהתעוררה בחייה. באחת משיחותיהן גילתה ברכה כי היא גיורת. חנה הנדהמת רצתה לצעוק "לא ייתכן!" אבל שתקה. לאחר מכן סיפרה בהתרגשות לבעלה: "לא תאמין, אבל ברכה השכנה היא גיורת! ידעתי אמנם שהיא לא נולדה בארץ, אבל הייתי בטוחה שנולדה בארצות הברית למשפחה דתית מאוד. איזו צניעות יש בה, ענווה, חכמה וכל טוב. לא בכדי זכתה להתגייר..."

מדי שבת אחר הצהריים ביקרה חנה בביתה של ברכה, שקיבלה אותה במאור פנים, ישבה עמה במרפסת המוצלת והגישה לה כיבוד קל. באחת השבתות הגיעה חנה לביקור השגרתי אצל ברכה מאוחר מהרגיל, כשעה לפני צאת השבת, בלוויית בתה בת השנתיים. היא נקשה על הדלת כמה פעמים, וסברה שברכה אינה פותחת מפני שהיא עסוקה. חנה המתינה מעט, ולפתע דחפה בתה הקטנה את דלת הבית ונכנסה פנימה בריצה. חנה רצה בעקבותיה כדי להוציאה החוצה. לפתע ראתה את ברכה בחדר צדדי כשהיא מעשנת סיגריה... חנה מיהרה להסתלק מבית שכנתה עם בתה. היא חזרה לביתה נסערת ושיתפה את בעלה במראה המדהים שראו עיניה. הבעל סירב להאמין, אבל היא עמדה על דבריה ולא הצליחה להירגע. במוצאי שבת נשמעו דפיקות חלושות בדלת ביתה של חנה. היא פתחה וראתה את ברכה חיוורת כשעיניה אדומות מבכי. ברכה שאלה ברעד: "תרשי לי להיכנס?"

חנה הנהנה לאות הן והגישה לה כוס מים. ברכה בירכה ושתתה,וניגשה מיד לעניין: "סיפרתי לך שאני גיורת, אבל לא סיפרתי על התופעה שראית לפני צאת השבת, והלוואי ולא הייתה קיימת... אני מתכוונת לסיגריה... אל תשפטי אותי מהר. השתמשי בדברי חז"ל שאמרו 'אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו'. וכעת אגלה לך את האמת: בכל שבת כשעה לפני יציאתה, בוער בי דחף עצום לעשן סיגריה. אני מנסה להשתלט עליו בכל כוחי ואיני מצליחה. הדבר חוזר על עצמו כל שבוע כמו שעון, כאילו שמישהו משתלט עלי, לוקח סיגריה ומעשן דרכי..."

ברכה שאפה מעט אויר והמשיכה: "התייעצתי עם פסיכולוגים והם נתנו לי כל מיני עצות, אבל אף אחד לא פתר את הבעיה". חנה הציעה: "אולי תתייעצי עם רבנים, או תבקשי ברכה מצדיקים ומקובלים?" ברכה סיפרה שניסתה גם את הכיוון הזה, אבל ללא הועיל עד כה. מצבה המשונה של ברכה נגע ללבה של חנה. היא הכירה בסבלה העמוק והתעניינה אצל אנשים שונים איך ניתן לעזור לה, כשהיא מטשטשת את הפרטים המזהים.מישהו יעץ לחנה לפנות לדוד, מנהל בארגון לקירוב רחוקים, שמתעסק עם בעלי תשובה וגרים. כאשר פנתה אליו, נדהם לשמע המקרה המוזר ואמר: "לידכם מתגורר הרב ישראל יעקב פישר זצ"ל. אוכל לגשת אליו עם הגיורת, שתספר לו הכול ונשמע מה יאמר. דעתו היא דעת תורה, ואין בעיה בעולם שאין לה פתרון בתורה".ברכה הלכה עמו לרב פישר. היא סיפרה לו את סיפורה, והרב אמר לבסוף: "אינך גיורת, אלא גויה!" ברכה נדהמה לשמע דבריו, ודוד אמר בנימה אכפתית: "אישה כשרה זו ידועה כיראת שמים אצל כל מכרותיה. לפי מה שביררתי, היא התגיירה לפני 24 שנים, ומאז היא מנהלת בית יהודי למופת ומדקדקת במצוות.

איך ייתכן שאינה יהודיה?!" הרב קבע שוב: "היא אינה יהודיה!" ברכה פרצה בבכי. דוד החליט לברר שוב בנוגע לגיורה של ברכה, שהרי אם הרב מתעקש על כך שהיא גויה, הוא מחויב לבדוק זאת לעומק. לאחר חקירה מאומצת, חזר דוד לבית הרב פישר ואמר בהתרגשות: "זו ממש רוח הקודש! ביררתי היטב וגיליתי כי אותה אישה התגיירה בגיור רפורמי!" והוסיף לאחר רגע: "אבל כבוד הרב, איני מבין מדוע היא חיללה שבת באופן כפייתי מדי שבוע?". הרב פישר חייך חיוך דק והסביר את העניין: "חז"ל אמרו שגוי ששבת חייב מיתה, ובגלל שאישה זו הייתה באמת כשרה ויראת שמים, גרמו משמים שלא תצליח לשמור שבת בשלמות, כדי שלא תתחייב מיתה!" הוא ציווה על ברכה להתגייר כהלכה, ולאחר שהתגיירה סר ממנה לחלוטין הדחף הבלתי נשלט לעשן בשבת.

(מתוך ליקוטים וסיפורים נפלאים)

שביבים / שאול שיף

וישלח את העורב

ערבות הדדית:

העורבים מתקשרים ביניהם בעזרת קולות ומבינים זה את זה. למשל, העורב יודע להשמיע קולות צהלה כשהוא מוצא מזון.. הוא משמיע קולות שמביעים עצב כשעורב אחר מת ואפילו יודע להשמיע קולות מיוחדים כדי להזהיר את החברים שלו מפני סכנה מתקרבת. אילו יכולנו לגדל עורב בכלוב, כמו שמגדלים תוכי, ניתן היה ללמד אותו לדבר כמו תוכי והוא יכול היה ללמוד אפילו יותר מילים ומשפטים בהשוואה לתוכי. העורבים ידועים באחריות שיש להם זה כלפי זה. למשל, אם עורב נפצע, הם לא ישאירו אותו לבד אפילו אם צפויה להם סכנת מוות. העורבים חיים בקבוצה שבה כל העורבים עוזרים זה לזה. בעזרת הקול החזק שלהם הם מזהירים זה את זה או מזעיקים את כל הקבוצה לעזרת מי שזקוק להם. חוקרים מצאו שיש יותר מ-50 קריאות שונות של העורבים שבעזרתן הם מתקשרים ומעבירים מסרים ליתר חברי הקבוצה.

לעורב יש שני אויבים עיקריים: האדם והינשוף. יש אויבים נוספים שהוא נזהר מהם כמו חתולים, נשרים או שועלים, אבל הוא הכי חושש מהינשוף. הינשוף יכול להגיע בלילה למקום שבו העורבים ישנים ובשקט רב לצוד גוזלים רבים ואפילו עורבים בוגרים. לכן, אנשים שרוצים לגרש עורבים מאזור המגורים שלהם, נוהגים להביא ינשופים והם כבר עושים את העבודה.

בתחבולות תעשה לך מלחמה

כיצד בכל זאת נלחמים העורבים באויביהם? הם מקימים קול צעקה כל כך חזק עד שהאויב נבהל ומתרחק מהשטח. כשאין להם ברירה ועליהם ממש להילחם, הם משתפים פעולה ולכן קשה מאוד לנצח אותם. כדי להערים על האויבים, נוהגים העורבים להתחלק לשתי קבוצות. קבוצה קטנה של עורבים מושכת את תשומת לב האויב, לדוגמה הינשוף, וגורמת לו להגיע למקום מסוים, בזמן שקבוצה גדולה יותר מגיעה אליו מאחור ותוקפת אותו. כל אחד מהעורבים משתף פעולה עם יתר חברי הקבוצה וכך מאוד קשה לפגוע בהם.

העורבים אינם חוששים מדחלילים. הם חוששים רק מדמות חיה שזזה, אבל דחליל שעומד במקום אינו מרתיע אותם. בכל זאת, בדרך כלל העורבים לא מאוד מזיקים לגינות משום שהם מעדיפים לאכול בשר.

העורבים הם אוכלי נבלות. חלק גדול מהתזונה שלהם הוא בשר של בעלי חיים מתים. אם, למשל, נדרס חתול או כלב, מיד יגיעו העורבים כדי לאכול את גופו. הם גם אוכלים נבלות של עכברים ומכרסמים אחרים.

התפריט של העורבים כולל גם גרגרי חיטה, חרקים, ביצי ציפורים, פירות וירקות. בערים ניתן לראות עורבים משליכים אגוזים על הכביש ולאחר שהאגוזים נשברים מהנפילה או מרכב חולף שדורס אותם, הם ניגשים ואוכלים. הם גם יודעים לקחת במקור שלהם מזון יבש, כמו לחם ישן, לעוף למקומות שבהם יש כלים עם מים או מזרקות, לטבול את הלחם הקשה במים וכאשר הוא מתרכך - לאכול אותו.

בגלל שהם אוכלים מבחר כה גדול של מזון הם למעשה אף פעם לא סובלים מרעב וממשיכים תמיד להתרבות.

זוג עורבים, זכר ונקבה, נשארים נאמנים זה לזה כל החיים. לפעמים זוג עורבים עוזב את הלהקה שלו וחובר לאחרת, אבל בני הזוג לעולם לא עוזבים זה את זה. בזמן שיש גוזלים צעירים בקן, תפקיד האם הוא לדאוג להם והאב שומר על הקן מאויבים ודואג לה ולגוזלים למזון. הגוזלים אוכלים לפחות שמונה ארוחות גדולות ביום. מחקרים הראו שמשפחה של עורבים יכולה לאכול כ-000,04 חרקים בעונה אחת.

אולי בגלל הנאמנות הקבוצתית שלהם והיכולת שלהם למצוא מזון, ה' השתמש דווקא בעורבים כדי להביא אוכל לאליהו הנביא כשהוא התחבא מפני המלך אחאב. ה' שלח את אליהו להזהיר את המלך שתבוא על ישראל בצורת. המלך כעס ואליהו ברח למקום שאליו ה' שלח אותו, על יד הירדן. כשאליהו היה על יד הנחל הוא שתה ממי הנחל ואלוקים ציווה על העורבים לספק לו אוכל: "והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבוקר ולחם ובשר בערב" (מלכים א' י"ז 6). העורבים אכן דאגו לאליהו כל עוד הוא הסתתר במקום.

"הסיבה לצרות הנוראות"

הרב דוד שרייבר, מגבאי "קופת העיר", סיפר, שפעם התייעץ עם הגרי"ל שטיינמן שליט"א לצורך לגבי מגבית אחת, אשר עניינה היה ידוע לרב. הרב שטיינמן אישר את המקרה והוסיף: יש צרות נורמאליות, אשר לדאבון לב, שומעים עליהן מפעם לפעם, אך ישנן צרות משונות, שהן נוראות ואיומות, ואי אפשר לקלוט את עומק הטרגדיה, ואני אומר לך שהסיבה לכך היא משום פגיעה בבין אדם לחברו.

זה עתה - המשיך הרב שטיינמן - היה כאן יהודי שסיפר על צרות משונות שפקדו אותו, שאלתי אותו, האם הוא פגע פעם במשהו,אך הוא ענה בשלילה. שאלתי אותו שוב: "האם הנך בטוח שלא פגעת אף פעם במשהו?" ושוב הוא השיב: "לא!" חזרתי על השאלה בשלישית, ואז נזכר: "כן, פגעתי פעם במישהו, אבל אני הייתי הצודק"... "בודאי שהוא היה צודק" -סיכם הרב שטיינמן- "על פגיעה בלי הצדקה איננו מדברים בכלל... אבל האם למישהו צודק מותר לעשות הכול?

כולם מבינים שאדם שהורג משהו מכיוון שהוא הכעיס אותו, הוא רוצח, על אף שיתכן שהכעס שלו מוצדק... ובאופן דומה עלינו להתייחס גם לפגיעה בזולת,הנעשית, לכאורה, בצדק!"

מה זוכרים בעולם הבא?

הגאון רבי ישראל זיכרמן שליט"א, רבה של אחוזת ברכפלד,סיפר, כי בהיותו ילד שלחוהו הוריו ללמוד ב'בתי אבות' - בית היתומים שהקים הרב מפוניבז', שבשנים המאחורות יותר פתח את שעריו

בפני ילדים שלא התגוררו בבני ברק והיו זקוקים לפנימייה בתקופת לימודיהם. יחסו המיוחד של הרב כהנמן לילדי המוסד נודע לשם ולתהילה, הוא היה נוהג לבקר אותם ולהרעיף על היתומים את כל חום לבו. לפני כל נסיעה לחו"ל נפרד מהם באחרונה ומיד בחזרתו ארצה היה ממהר להגיע אליהם בראשונה, כשהוא מתבטא כי הם הקמיע שלו... באחד הימים בשעה שישב ושוחח עם הילדים, שאל אותם: "האם אתם אומרים בסוף שמונה עשרה את הפסוק שלכם?" מקהלת הילדים השיבה "כן" בקול רם. 'למה?' - הקשה הרב. הפעם שתקו הקטנים, ורק הבוגרים שביניהם ידעו להשיב על כך בצטטם את דברי השל"ה הקדוש אודות יום המיתה. אולם הרב המשיך: "אינני מבין. ילד ששמו יענקל'ה שומע את שמו עשרות פעמים בכל יום, ובכל זאת ביום המיתה הוא עתיד לשכוח זאת, איך יתכן, אם כך, שהוא יזכור את השם על פי פסוק שנאמר רק שלש פעמים ביום, הרומז לשמו רק בתחילת תיבותיו ובסופם?' דממה השתררה סביב. הכול הוגיעו את מוחם בחיפוש אחר תשובה הולמת, שתניח את הדעת, אך לשווא. כעבור דקות אחדות נשמע קולו של הרב: "דעו לכם, כי ביום שבו אדם עוצם את עיניו הוא שוכח את כל מה שקורה בעולם הזה ולא נשאר בידו מאומה.הדבר היחיד שמשתמר לאחר מיתתו של אדם זו התורה. היא נצחית והיא מלווה את האדם למעלה. לפיכך פסוק מן התורה שבו מוזכר השם הוא נצחי, הוא יתלווה אל האדם ואותו בלבד הוא יזכור בעולם הבא".

(מתוך ליקוטים וסיפורים נפלאים)

השיר שנתחבר מעצמו

מסופר על רבי יהודה הלוי זיע"א גאון שירת ישראל בספרד, שחי בשכנותו של גוי שאף הוא להבדיל היה משורר, וגוי זה טען ברוב סכלותו שהעולם נברא מאליו, ויכוחים רבים התנהלו בין רבי יהודה הלוי לבינו על הנושא הזה, אך לא עלה בידי רבי יהודה לשכנעו לשנות את השקפתו. באחד הימים חיבר המשורר הגוי שיר, וכשהגיע לשורות הסיום לא ידע כיצד יסיימו.יצא אפוא לטייל בגינתו, הרהר בשיר שחיבר וחשב על סיום מוצלח, בדיוק באותה שעה עבר רבי יהודה הלוי בסמוך לבית המשורר, ומבעד לחלון ראה את השיר הבלתי גמור מונח על השולחן, ומיד הוסיף בשולי הגיליון שורות של סיום מוצלח ביותר. כששב הגוי מטיולו, מצא להפתעתו את השיר המושלם, אך לא ידע כמובן מי עשה זאת בהרגשות מרובה מיהר אל שכנו, רבי יהודה, וסיפר לו את הדבר. "מדוע אתה מתפלא?" צינן רבי יהודה את פליאתו הנרגשת של שכנו הגוי , "בוודאי נעשה הדבר מאליו". "לא ייתכן כדבר הזה", אמר הגוי, "שיר איננו יכול להיכתב מאליו". "ובכן", השיב לו רבי יהודה הלוי תשובה ניצחת, "שיר קטן אינו יכול לדעתך להיכתב מאליו, ואילו העולם כולו יתכן שייברא מאליו?!" נכלם הגוי ולא הייתה לו עוד ברירה אלא להודות בטעותו.

(מתוך ליקוטים וסיפורים נפלאים)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il